

הכוס שלדבריהם עכ"פ במלאכות שאין בהם טורח מותר מיד שהבדיל בתפלה שהרי מדליקים נר להבדלה³³ אבל קודם שהבדיל בתפלה אין היתר בשום מלאכה אפילו דברים האסורים מדברי סופרים עכ"פ אם לא אמר המבדיל) מכל מקום הנשים שנהגו כך אין צריך למחות בידן.

אבל אם הן עושות מלאכות גמורות צריך למחות בידן ולכן יש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל במוצאי שבת מיד מפני שהרבה מהן מכעירות עצים ואש ומחממות מים שהן מלאכות גמורות³⁴:

יב וכל זה לענין למחות בנשים שאינן יודעות לומר המבדיל אבל האנשים אסורים³⁵ אפילו בטלמול הנר וכיוצא בזה קודם שיבדילו בתפלה או שיאמרו המבדיל.

וכל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא להדליק ולא לעשות שום מלאכה קודם סדר קדושה של הצבור אע"פ שכבר הבדיל בתפלה³⁶ וגם אמר המבדיל וכל העושה מלאכה קודם סדר קדושה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאותה מלאכה³⁷ אבל טלמול הנר וכיוצא בזה מותר³⁸ מיד אחר שהבדיל בתפלה או אמר המבדיל ושמש הכנסת רשאי להדליק נרות בבית הכנסת מיד אחר שהבדיל בתפלה³⁹ (או שאמר המבדיל) אע"פ שלא אמרו הצבור עדיין סדר קדושה (כיון שהיא לצורך מצוה⁴⁰) (ומכל מקום צריך לזהר להדליק אחר שאמרו הצבור ברכו⁴¹):

כ קצת נהוגים לדלות מים בכל מוצאי שבת מהבארות או מהמעיינות⁴² לפי שאמרו החכמים⁴³ שבארה של מרים שהיא בימה של מבריא היא מחזרת בכל מוצאי שבת על כל הבארות והמעיינות וכל מי שפוגע בה ושותה ממיה מתרפא מיד מכל תחלואיו לכך נוהגין לדלות בכל מוצאי שבת כי אולי יודמנו להם מבארה של מרים:

כא מי שמוסיף מחול על הקודש הרבה אם מותר לומר למו שהבדיל שיבשל לו ויהא מותר לו לאכול מיד מתבשל זה נתבאר בס"ר⁴⁴ ג' ע"ב:

ש' שישדר שלחנו במוצאי שבת וכו' ד' סעיפים:

א לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת⁴⁵ בכל מיני סידור הנהוגים אצלו בעריכת השלחן לסעודה גמורה⁴⁶ אע"פ שעכשו לא יאכל אלא כוית הן מחמת שאין לו יותר הן מחמת שאינו תאב ליותר מכל מקום יש לו לעשות הכנה בסידור השלחן כגון פריסת מפה וכיוצא בזה כמו לסעודה גמורה כדי ללוות את החשבת⁴⁷ ביציאתו דרך כבודו כמו בכניסתו⁴⁸ כמו שנתבאר בס"ר⁴⁹ [ס"ב] ב'ו:

צח מ"א שם, כדעת רבינו ירוחם שם.

צט מ"א שם.

ק מ"א שם.

קא דרכי משה ס"ח תרד בשם אור יודע ה"ל מוצ"ש סוס"י צ' זוהר בראשית יד, כ. דוכא בני"א שם. וכן

לענין נשים - ראה ירושלמי שם פ"ד ה"א. תשב"ץ ס"ב פה. מור ומו"א ס"ק נ"ו.

קב פתחים ג, ב. מור בסוף הסנימן.

קג מ"א שם.

קד מ"א שם. וראה אליה רבא ס"ק כב.

קה ראה אליה רבה שם בשם ראב"ן ס"י שפה.

קו ראה רמ"א ס"י. קיצור הלכות מש"ע אה"ז מילואים

ע' קכא.

קז כל בו ס"י טא. רמ"א ס"י. וראה לבוש ס"י.

קח ויק"ר כב, ד. במדבר' ח, כב.

קט סעיף כה. וראה גם לעיל סמ"א.

סימן ש

א ר' חגיגה קי"ג, ב. מור וש"ע.

ב מ"ז סמ"א.

ג מור וש"ע.

ד רש"י שם ד"ה בנתי"ש.

ה שב"ל הלקט ריש ס"י קל.

ו סעיף א.

הלכות שבת שישא

שלט

ב ולכן יש נוהגים להרכיב נרות במוצאי שבת¹ יותר משאר לילות החול ונוהגים ג"כ לומר פיוטים וזמירות² אחר הברלה³ ללות את השבת אחר שיצא כדרך שמולין את המלך אחר שיצא מן העיר⁴:

ג. וטוב לשלל בשר או דבר אחר במוצאי שבת לכבוד סעודה זו⁵ ובזמננו שמאחרין כל כך סעודה ג' שאין יכולים לאכול במוצאי שבת יכולים לקיים סעודה זו בפורות⁶ (ואין צריך להקדים סעודה ג') כשביל שיאכלו סעודה זו כראוי שמסעודה זו אינה הובה כל כך⁷ אלא מצוה מן המובחר בלבד⁸):

ד. יש מהמדקדקים שהיה לו טלית (מיוחד) של מצוה מיוחדת לשבת⁹ ובכל מוצאי שבת היה קופלה כדי להתעסק במצוה מיד¹⁰:

השלמה לתהלת הסופן¹¹

שא האריך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך ובאיזה בלים או הפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו בליו:

א. אם תשיב משבת רגלך וכו' וכברתו מעשות דרכך וגו'¹² שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול¹³ לפיכך אסור לרוץ בשבת¹⁴ או לקפץ¹⁵ דהיינו לעקור שתי רגליו בבת אחת¹⁶ או לרדגו¹⁷ דהיינו לעקור רגלו השניה קודם שנייה הראשונה¹⁸ או לפסוע פסועה גסה¹⁹ דהיינו כל שיש בה יותר מאמה²⁰ מראש גודל רגל זו עד ראש גודל רגל השניה²¹ אם אפשר לו בפחות²² דהיינו שאין שם רפש וזיט (א) או אמת המים כמו

קונטרס אחרון

(א) אם אין שם רפש כו' אף אם תמצוי לומר שכונת הגהות אשרי²³ לאפוקי מאמת המים²⁴

- א. (באותיות מודגשות, כשאר המ"מ שברפוס ראשון).
- ב. ישעיה נה, יג.
- ג. שבת דף קיג, סעי'א. מור ולבוש ס"א. וראה גם לקמן ס"ה שם ס"א.
- ד. ברכות דף ו' ע"ב. מור ושוע' ס"א.
- ה. ראה רש"י שבת קנ"ג, ב' ד"ה אסור ור"ה שפיר דמי. מור ושוע' ס"ג (לדלג ולקפץ).
- ו. ירושלמי ביצה פ"ה ה"ב. פ"ה המגשיות להרמב"ם אהלות פ"ה מ"ה. וראה גם לק"ת שה"ש מו, ב.
- ז. רמב"ם פס"ד ה"ד. וראה גם רש"י וצור ושוע' שם.
- ח. ראה פ"ה המגשיות להרמב"ם שם. לק"ת שם.
- ט. ט"ב הונא שם. חוסי' והובא באגודה פ"ק התענית ס"ה ה, וז"ל סק"ב.
- י. רבי שמעאל שם. וראה גם לעיל ס"ז צ' ס"ג. וראה ק"א סק"א בסופו.
- יא. רש"י בשבת שם ד"ה מורו לפסוע, ומעירובין מ"ב, א ד"ה פסיעה. והגהות אשרי בעירובין פ' מ"ו שהוציאוהו ס"ב ב' ד"ה ואמור, בשם אור זרוע הל' עירובין ס"ה קטג. רמ"א ס"א.
- יב. שו"ת מהר"י ווייז ס"ה עה. ז"ל סק"ב. וז"ל לקמן ס"ה שצ"ב.
- יג. הגהות אשרי בשם אור זרוע שם ורמ"א שם.

- ז. עולת שבת בשם גמרא משה ס"ה תק"ב.
- ח. כ"י בשם בבלי הלקט ס"ה קכג. בסדרור לא הובאו פיוטים למוצאי שבת. וראה קיצור הלכות מוש"ע אדה"ז מילואים ע' קכד.
- ט. פ"ז.
- י. מ"ז. וראה לק"ת הל"ז ע' 72.
- יא. מ"א ממשמעות הגמרא קט, ב.
- יב. מ"א.
- יג. ראה רא"ש פרק ערבי פסחים ס"ו ז. וראה אליה וזמא ואלהי רבה סק"א.
- יד. ראה לק"ת שם ע' 70 ואל"ך.
- טו. ראה לעיל ס"ה רפב ס"ג.
- טז. מ"א בשם מהר"ל מנחם הל' שבת ס"ב ג. וראה הע"ב תשע"ז ע' 86.

סימון שא

א. מכת"ק מהר"ל (אחרי רבינו), שדרכם בקובץ גידול תורה (ג' תוב' י' (ראה מבוא שם). אל ההשלמה הזאת נמשכים ב' הק"א שדרכם בכל המהדורות (כלי הפנים). בכת"י הגדול מתוקן גם חלק מפי' שא' ולקמן (חלקו כתיב מהר"ל), באיזה שנוי' לשון וכתופפת מ"מ ציונים. עיקרי השנויים וכן המ"מ ציונים יתעקקו לקמן בשו"ת דאפשרי²⁵.

ציונים לקונטרס אחרון

ב. וז"ל להדיא באור זרוע שם "שאני החם דאי אפשר בעבור אמת המים .. דכיון דלא אפשר שפיר דמי".

א. עירובין פ"ד ס"ב ב' שכתב (בשם אור זרוע ח"ב ס"י קמג) "אסור לפסוע יותר מאמה בשבת היבא דאפשרי".

שיבתא ר"ד ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה מפני שנוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם¹⁰:

ב במה דברים אמורים בהולך לדבר הרשות אבל אם (הסר)¹¹ (א):

עד כאן מצאנו:

קונטרס אחרון

שבס"ג¹². מכל מקום משמ"ט מתבאר שהתירו אפילו לדלג שלא ירבה בהילוך, וא"כ פשיטא שאם יש לפניו מעט רפש וטיט ויש לו צער קצת לטנף רגלו שרשאי לפסועו בפסיעה גסה שלא להרבות בהילוך, דאין סברא כלל לומר שאסור לו להרבות בהילוך גם כן, אלא הייב לילך באמצע רפש לקצר דרכו¹³, ועוד שהתירו¹⁴ לקפוץ לבהורים המתענגים שאין זה שוה לכל נפש, כל שכן צער רפש וטיט שהוא שוה לכל נפש, וש"י אף אין חשש סחיטה¹⁵, ולא הוצרך א"כ לאיסור חשש סחיטה אלא¹⁶ כדי להקשות קושיא אלימתא אדרב הונא, דאיסור זה פשוט בפרק בתרא דיומא¹⁷, שהצריכו שלא להוציא ידו מתחת הלוקח כו'¹⁸ אף בהולך לדבר מצוה¹⁹, א"כ לדבר הרשות אין לילך כלל במים, ואפילו אי אפשר לו להקיף, ואפילו אינו חושש לללון גופו במים²⁰.

ואף כן המציא לומר שמגיעת צער אינו חשוב ענג²¹, מכל מקום יש להקל בוה, שהרי (רעת) התוספות ואגודה²² (וכן) משמעות הרמב"ם²³ שאין איסור כלל בפסיעה גסה, שכתב ואסור לדלג כו', משמע דוקא דילוג ולא פסיעה גסה, שהוא מפרש (כפירוש התוס' ואגודה) דפסיעה גסה שבגמרא²⁴ היינו דילוג²⁵ (וקפיצה), וכמבואר ברי"ף²⁶ גבי אמת המים ע"ש²⁷:

(ב) לרוץ כדי לראות²⁸ ב' מה שכתב הט"ז²⁹ תמה מאד, דאף בלא ענג אין איסור כלל

יד לא הגיע לירינו. וראה ש"ע ס"ג.

טו נוגד שבת שם. וברכות שם (מג, סע"ב). וראה גם

לעיל ס' צ שם. סי' רעא ס"ב.

טז הולך לדבר מצוה מותר, כדלעיל סי' צ ס"ג.

ציונים לקונטרס אחרון

ס"ב.

טז כ"פ הי"ד.

יז שבת ק"ג, ב.

יח בכ"ז: וכו' בהגות מיימיוות שם (את ב).

יט שבת (מב, ב): פסע ליה פסיעה גסה וקופץ.

כ בכ"ז (מה שצויין קודם לחוס' ואגודה ליכא שם,

רק כאן): וכן דעת התוס' ואגודה. ע"י מ"א (אם כן

נהי דיש להחזיר כפירוש רש"י (בשבת שם ד"ה מהו

לפסוע, ובעירובין מב, א ד"ה פסיעה), מימ במקום

צער יש להקל. ועוד אפשר דהגהות אשכנז (עירובין

פ"ד ס"ב) תאוד זרוע (הל' עירובין סי' קמג) אויל

לשע"י, דסבירא ליה דאיסור מרבה בהילוך חושש

איסור סחיטה שוים הם. כדמש רמ"א סי' תרי"ג (ס"ח):

וכל מקום רמותר לעבור במים, אפילו היה לו דרך

שיכול להקיף ביבשה, מותר להכיר, דלמטע בהילוך

עריף), א"כ אפשר שבמקום שאין חשש איסור סחיטה

כגון רפש וטיט, אסור להרבות ג"כ בהילוך חייבי לילך

באמצע רפש לקצר דרכו, ומשא"כ לפי משמעות

אחרונים שם (כדלקמן שם ס"ג) דאיסור מרבה

בהילוך נדחה מפני חשש איסור סחיטה, אלמא איסור

זה דחובה בהילוך קל מאד, והלכך במקום רפש וטיט

עריף מותר להרבות בהילוך, וא"כ מוטב שילגג גם כן

(שמבואר בגמ' שהוא קל יותר מלהרבות בהילוך).

כא היינו שבחלק החסר שבפנים שש"ע, מתיר

רבעו לרוץ בשבת כדי לראות דבר שמתענגים

בו, כפירוש הב"ח סי' ס"ג (אמובא במ"א סי' ד),

ואליה רבה ס"ק ו, כדבריו הטור וש"ע.

כב סק"א, שפירש מ"ש בש"ע "וכן לראות",

שמותר לראות בשבת דבר שמענג מזה.

ג בש"ע, אבל בשו"ע³⁰ לא הגיע לירינו. ובכ"ז: דוקא, דהתם א"א בכל בענין אחר כדאמר רבא בגמ', ליקף קמורה בהילוך ליעבר במ"א זמנין דמיתווטן מאני ואתי לדידי סחיטה, והלכך כיון דלא אפשר שפיר דמי דילוג, וכן פסועו פסיעה גסה.

ד שמע"י.

ה בכ"ז: וכיון דעל כחך מותר להרבות בהילוך אם

כן מוטב שיפסיע פסיעה גסה (וראה לקמן בהג"ה

הארמונה, שאפשר יש בזה מחלוקת הפוסקים).

ו פ"ק סוסי' ר"ג (ע"א), טור וש"ע ס"ב.

ז בכ"ז: כמו באמת המים.

ח בכ"ז: גבי אמת המים (שבת ק"ג, ב). הובא בטור

וש"ע סוף ס"ג.

ט בכ"ז: משום דרב הונא התם סבירא ליה דאם ענג

באמת המים ואינו יכול להניח רגלו הראשונה על

עבר השני קודם שיתקוף השניה מעבר זה שאסור לדלג

ולקפוץ, ויני מקוץ י"ז רבא היכי ליעבר ליקף קמפשי

בהילוכא ליעבר זמנין דמיתווטן מאני מ"א ואתי לדידי

סחיטה.

י ע"ז, ב, ובדלקמן סי' תרי"ג ס"ח.

יא ש"ע, ש"י זה יזכור ולא יסחוט את בגדיו,

כדלקמן שם וש"י.

יב בכ"ז: ותבאר זה לקמן בפנים (ולפנינו חסר).

יג בכ"ז: אבל אם חושש לללון גופו רח"י מויתת

הצנע חשוב כמו עונג וש"י אלא ג"כ חושש איסור

סחיטה, ולא איירי רבא בהא.

יד ואפשר שגם הסמ"ק שהחיר לקפוץ משום ענג

יאסור משום מגיעת צער רפש וטיט.

טו תנינא פ"א סי' ה' בשם התוס', הובא במ"א